

YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ, SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZSİZ YÜKSEK LİSANS

TARAF DEFTERLERİNİN DELİL OLMASI

Hazırlayan : İskender Okan ARAS

Dersin Sorumlusu : Yard. Doç.Dr. ERSİN ERDOĞAN

Ankara 2015

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	2
GİRİŞ	3
A- Genel Olarak	3
B- 6100 SAYILI HMK'NUN 222. MADDESİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	4
I- Ticari Defterlerin Delil Değeri	4
II- HMK'nun 222. Maddesi Uyarınca Ticari Defterlerin Delil Olarak	
Kabulü İçin Aranılan Genel Şartlar	5
1- Tarafların Tacir Olması	5
2- Uyuşmazlığın Tarafların Ticari İşletmesiyle İlgili Bir Husustan Doğması	5
III- Ticari Defterlerin Sahibi Lehine Delil Olması İçin Aranılan Şartlar	5
1- Defterlerin Kanuna ve Usulüne Uygun Olarak Tutulmuş ve Onaylarının	
Yaptırılmış Olması	5
2- Defter Kayıtlarının Birbirini Doğrulaması	6
3- Diğer Tarafın Defter Kayıtlarını Çürütememesi	6
IV- Ticari Defterlerin Sahibi Aleyhine Delil Olması	6
V- Ticari Defterine Delil Olarak Dayanılan Karşı Tarafın Ticari	
Defterlerini İbrazdan Kaçınması	7
SONUÇ	8
Örnek Yargıtay Kararları	9
Kaynakça	11

KISALTMALAR

E.	: Esas
eski TTK	: 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu
HD	: Hukuk Dairesi
HMK	: 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
K.	: Karar
S.	: Sayı
yeni TTK	: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
vd	: ve devamı
Yarg.	: Yargıtay

GİRİŞ

Bu çalışmada 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununda düzenlenmiş olan ticari defterlerle ispat usulüne ilişkin açıklamalar yapılacaktır. Ancak, hangi tacirlerin hangi defterleri tutacakları ve ticari defterlerin be şekilde tutulacağı, ticari defterlerin zıyai halinde yapılacak işlemler veya vergi hukuku yönünden ticari defterlerin önemi gibi ticari defterlerin tüm yönlerini kapsayan bir inceleme yapılmayacak olup, sözkonusu hususlara yeri geldiğinde ve konuya ilişkin örnekler incelenenirken değinilecektir.

A- GENEL OLARAK

6762 sayılı eski Türk Ticaret Kanunu'nun 82-86 maddeleri arasında düzenlenen "ticari defterlerin ispat kuvveti hakkındaki hükümler, yeni 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na alınmamıştır. 6102 sayılı TTK'da ticari defterlerle ispata ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Bunun sebebi 6102 sayılı TTK Tasarısının Genel Gerekçesinde şu şekilde açıklanmıştır , "Artık pek çok ülkenin kanununda yer almayan ve ispat hukukunun ilkeleriyle de pek bağdaşmayan ticari defterlerle ispat usulüne son verilmiştir. Ticari defterler, doğal olarak, mahkemenin takdirine bağlı delil olma niteliklerini korumaktadır" denilmiştir.

Anılan gerekçeden anlaşıldığı üzere "ticari defterlerle ispata ilişkin hükümlerin" TTK'dan tamamen kaldırılması amaçlanmış, sözkonusu maddelerin usul kanununda yer alması gerektiği gibi bir husus belirtilmemiştir.

Ancak, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile ilgili TBMM Adalet Komisyonu çalışmalarında aksi görüş benimsenmiş ve 6102 sayılı yeni TTK'da kendisine yer verilmeyen ticari defterlerle ispata ilişkin hükümler 6100 sayılı yeni HMK'da yer bulmuşlardır.

6100 sayılı yeni Hukuk Muhakemeleri Kanunumuzun 222'nci maddesi ile ilgili TBMM Adalet Komisyonu Gerekçesinde şu ifadeye yer verilmiştir: "... Türk Ticaret Kanununun ticari defterlerle ispat konusunu düzenleyen 82 ilâ 86'ncı maddeleri modern kanunlarda benzer hükümler yer almadığı gerekçesiyle Türk Ticaret Kanunu Tasarısına alınmamıştır. Bu durum, uygulamada önemli bir sakınca yaratacaktır. Çünkü, senetle ispat mecburiyetinin uygulandığı Türk hukukunda ticari defterlerle ispata ilişkin kurallar senetle ispat mecburiyetinin katılığını yumuşatmakta ve geniş bir uygulama alanı bulmaktadır. Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tasarısında senetle ispat mecburiyetine ilişkin usul hükümleri muhafaza edilmiştir. Bu sebeple, ticari defterlerle ispata ilişkin hükümlerin yürürlükten kaldırılması önemli bir boşluğa yol açacaktır. Bu nedenle, Türk Ticaret Kanunundaki yerleşmiş ve yaygın uygulaması olan ticari defterlerle ispat hükümlerinin yeni usul kanunumuza alınması ve Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tasarısında muhafaza edilmesi gerekmiştir ."

Öğretide de; hukukumuzda senetle ispat mecburiyetine ilişkin usul hükümleri halen muhafaza edildiğinden, ticari defterlerle ispata ilişkin hükümlerin yürürlükten kaldırılmasının önemli bir boşluğa yol açacağı, bu nedenle, Türk Ticaret Kanunundaki yerleşmiş ve yaygın uygulaması olan ticari defterlerle ispat hükümlerinin 6100 sayılı yeni Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda muhafaza edilmesinin isabetli olduğu belirtilmiştir .

B- 6100 SAYILI HMK'NUN 222. MADDESİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

6100 sayılı HMK'nun 222. maddesi aynen şöyledir;

(1) Mahkeme, ticari davalarda tarafların ticari defterlerinin ibrazına kendiliğinden veya taraflardan birinin talebi üzerine karar verebilir.

(2) Ticari defterlerin, ticari davalarda delil olarak kabul edilebilmesi için, kanuna göre eksiksiz ve usulüne uygun olarak tutulmuş, açılış ve kapanış onayları yaptırılmış ve defter kayıtlarının birbirini doğrulamış olması şarttır.

(3) İkinci fıkrada belirtilen şartlara uygun olarak tutulan ticari defter kayıtlarının sahibi ve halefleri lehine delil olarak kabul edilebilmesi için, diğer tarafın aynı şartlara uygun olarak tutulmuş ticari defterlerindeki kayıtların bunlara aykırı olmaması veya ilgili hususta hiç bir kayıt içermemesi yahut defter kayıtlarının aksinin senet veya diğer kesin delillerle ispatlanmamış olması gerekir. Bu şartlara uygun olarak tutulan defterlerdeki sahibi lehine ve aleyhine olan kayıtlar birbirinden ayrılamaz.

(4) Açılış veya kapanış onayları bulunmayan ve içerdği kayıtlar birbirini doğrulamayan ticari defter kayıtları, sahibi aleyhine delil olur.

(5) Taraflardan biri tacir olmasa dahi, tacir olan diğer tarafın ticari defterlerindeki kayıtları kabul edeceğini belirtir; ancak, karşı taraf defterlerini ibrazdan kaçınırsa, ibrazı talep eden taraf iddiasını ispat etmiş sayılır.

6762 sayılı eski TTK'nun 82-86 maddelerinde ve şimdi HMK'nun 222. maddesinde yer alan ticari defterlerle ispat konusu, genel olarak HMK tarafından düzenlenen ispat hukuku ve delillerle ilgili kuralları ortadan kaldırmamaktadır. İspat yükü kendisine düşen tacir, diğer bir tacirle, her iki tarafın da ticari işletmesiyle ilgili bir uyuşmazlıkta, iddia veya savunmasını mutlaka ticari defterler ile ispat etmek zorunda değildir. Bu kendisine tanınmış olan bir haktır. Taraf iddiasını, isterse ticari defterleri ile ispatlar, isterse diğer delillerini sunar, isterse hem ticari defterleri hem de diğer delilleri birlikte kullanır .

I- Ticari Defterlerin Delil Değeri

6762 sayılı eski TTK'nun 82. maddesinin kenar başlığı "kat'i delil" şeklindeydi. Bu sebeple, gerekli şartlarının gerçekleşmesi halinde ticari defterler, ticari davalarda, sahibi lehine veya aleyhine takdiri delil olarak değil, hakimi bağlayan ve o delil çerçevesinde karar vermesini gerektiren kesin (kat'i) delil olarak (ikrar, senet, yemin gibi) anlaşılmaktaydı.

6100 sayılı HMK'nun 222. maddesinde ise, ticari defterin kesin delil mi, yoksa takdiri delil mi oluşturacağı konusunda eski TTK'nun 82. maddesindeki açık bir düzenleme yapılmamıştır.

Ticari defterlerin sahibi lehine veya sahibi aleyhine delil olması ihtimallerinde, HMK'nun 200. maddesi ve devamındaki "senet ve senede karşı senet kurallarını (senede karşı tanık dinletme yasağını)" düzenleyen hükümler gereği, HMK'nun 222. maddesinde ön görülen delil de, eTTK'nun 83. maddesinde belirtildiği şekilde, kesin delildir. 6102 sayılı TTK'nun 4 üncü maddesinin ikinci fıkrasında da, "Ticari davalarda da deliller ile bunların sunulması 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu (HMK m.447 hükmü doğrultusunda şimdi 6100 sayılı HMK), hükümlerine tâbidir" denilmektedir.

II- HMK'nun 222. Maddesi Uyarınca Ticari Defterlerin Delil Olarak Kabulü İçin Aranılan Genel Şartlar

1- Tarafların Tacir Olması

Ticari defterlerin delil olmasına ilişkin hükümler her türlü ticari davada değil kural olarak tacirler arasında ve her iki tarafın ticari işletmesi ile ilgili davalarda uygulanır

Bunun esas nedeni, anılan hükümlerin uygulanacağı davalarda ticari defterlerin sahibi lehine delil olabilmesi için, davanın her iki tarafının da ticari defter tutma yükümlülüğüne tâbi olması" (başka ifadeyle, tâcir olması veya tâcir sayılması) ve "davanın her iki tarafın da ticari defterlerine geçirmesi gereken bir ticari işlem den kaynaklanması" şartlarının aranmasından kaynaklanmaktadır .

2- Uyuşmazlığın Tarafların Ticari İşletmesiyle İlgili Bir Husustan Doğması

HMK'da bu husus açıkça yer almasa da, HMK sisteminde ticari defterlerle ispat açısından da "uyuşmazlığın tarafların ticari işletmesiyle ilgili bir husustan doğmuş olması" gereklidir. Daha başka bir ifadeyle uyuşmazlık, "her iki tarafın da defterlerine geçirmesi gereken" bir ticari işten kaynaklanmalıdır. Zira 6762 sayılı TTK'nun 21. maddesi (6102 sayılı TTK'nun 19. maddesi -ticari iş karinesi-) kapsamında bir taraf için ticari sayılan işin, diğeri için de ticari nitelikte bulunması mümkündür. Oysa bu iş, kanunen her iki taraf için de ticari iş olarak nitelenecek olmasına rağmen, taraflardan birinin ticari işletmesi ile ilgili olmayabilir ve bu nedenle deftere geçirilmesi gerekmeyebilir. Eğer işlemi taraflardan birinin defterine geçirmesi gerekli diğ erinin değilse, işlemi defterine geçirmesi gerekli olmayan taraf açısından karşı tarafın defter kayıtlarını kendi kayıtları ile çürütme imkânı ortadan kaldırılmış olur. Bu da taraflar arasındaki eşitliği bozacağından kabul edilemez

Bu nedenlerle HMK'da kullanılan "ticari dava" ifadesinin, "her iki tarafın da ticari işletmesini ilgilendiren ve defterlerine geçirilmesi gereken işler" olarak anlaşılması şarttır. Zira bu gibi işlerden doğan uyuşmazlıklar, zaten mutlak ticari dava olacaktır (TK m. 4; YTK m. 4).

Diğ er taraftan "bir ticari işletmeyi ilgilendiren bütün işlem ve fiiller" ticari iş olduğundan (TK m. 3; YTK m. 3), ticari işletmeyi ilgilendiren fiillerin de ticari iş niteliğine sahip oldukları açıktır. Ancak ticari defterlere sadece hukuki işlemlerle ilişkin para ve mal hareketleri geçirilir. Dolayısıyla haksız fiillerin ispatında, bunlar ticari iş niteliğinde olsalar dahi (örneğin haksız rekabet gibi) ticari defterlerden yararlanılamaz; ticari defterler yalnızca hukuki işlemlerden doğan alacak ve borçların ispatında iş e yararlar .

III- Ticari Defterlerin Sahibi Lehine Delil Olması İçin Aranılan Şartlar

1- Defterlerin Kanuna ve Usulüne Uygun Olarak Tutulmuş ve Onaylarının Yaptırılmış Olması

HMK'nun 222/2. maddesi gereğince sahibi lehine delil olarak kullanılmak istenen ticari defterlerin kanuna göre eksiksiz ve usulüne uygun olarak tutulmuş, ayrıca açılış ve kapanış onaylarının da yaptırılmış olması gereklidir. Ticari defterlerin kanuna ve usulüne uygun olarak tutulmuş olduğunun kabulü için öncelikle tacirin tutmakla yükümlü bulunduğu tüm defterleri tutmuş olması gereklidir.

2- Defter Kayıtlarının Birbirini Doğrulaması

Yine HMK'nun 222/2 maddesi gereğince; delil olarak kendi defterlerine dayanan tacirin defterlerinin birbirini doğrulaması gerekir. Tacirin tutmakla yükümlü olduğu ticari defterlerindeki kayıtlar birbini doğrulamıyorsa, örneğin bir defterde malın veresiye satıldığı belirtilmişken, diğer defterinde peşin satış yapıldığı kaydı varsa defterlerin birbini doğrulamadığı sonucuna varılacağından, sözkonusu defterler sahibi lehine delil oluşturmaz.

Uygulamada çok az rastlansa da, bu kanun maddesinin yanlış yorumlanarak, "defter kayıtlarının birbirini doğrulaması" hususunun "iki tarafın defterlerinin karşılıklı olarak birbirlerini doğrulaması" şeklinde anlaşıldığı ve bu hatalı kabule göre hüküm kurulduğu görülmektedir.

Tekrar, önemle belirtelim ki; HMK'nun 222/2 maddesindeki "defter kayıtlarının birbirini doğrulaması" ifadesi "bir (aynı) tacirin tuttuğu defterler anlamındadır.

3- Diğer Tarafın Defter Kayıtlarını Çürütememesi

HMK'nun 222. maddesinin 3. fıkrasında 222/2'de sayılan şartların yanı sıra karşı tarafın , aynı şartlara (kanuna göre eksiksiz ve usulüne uygun tutulmuş, açılış ve kapanış onayları yaptırılmış ve defter kayıtları birbirini doğrulamış olması şartları) uygun olarak tutulmuş ticari defterlerindeki kayıtların, sahibi lehine delil olup olmayacağı değerlendirilen defterlerdeki kayıtlara aykırı olmaması veya ilgili hususta hiç bir kayıt içermemesi yahut defter kayıtlarının aksinin senet veya diğer kesin delillerle ispatlanmamış olması şartları da aranmaktadır.

Bu konuyu somutlaştırmak için şu örneği verebiliriz; davacı taraf X 10.000-TL bedelli fatura karşılığı davalı Y'ye mal sattığını, ancak parasını alamadığını iddia ediyor. Davacı taraf fatura dışında yazılı bir delil (örneğin irsaliyeli fatura) sunmamış, delil olarak kendisine ait ticari defterlerine dayanmıştır.

Davacıya ait ticari defterler kanunun aradığı şartları taşıyor olsa ve uyumsuzluk konusu fatura davacı defterlerine usulüne uygun şekilde kayıt edilmiş olsa da, fatura tek

başına teslimi ispatlamaz. Teslim hususunda irsaliyeli fatura veya imzası inkar edilmemiş bir başka teslim belgesi sunulmamıştır. Bu durumda davalı tarafın ticari defterlerinde sözkonusu fatura kayıtlı değil ise davacı taraf sadece kendisinin kanuni şartları taşıyan ticari defterlerine göre iddiasını ispatlamış sayılamaz.

Burada şunu belirtmek gerekir ki; davalı tarafın ticari defterlerinin kanunun aradığı şartlara uygun tutulmaması halinde de, eğer fatura davalı defterlerinde kayıtlı değilse, yukarıda açıklandığı gibi sadece davacının ticari defterlerinin kanunun aradığı şartları taşıması nedeniyle teslim hususunu ispatladığını kabul edemeyiz.

IV- Ticari Defterlerin Sahibi Aleyhine Delil Olması

HMK m. 222/IV gereğince "Açılış veya kapanış onayları bulunmayan ve içerdiği kayıtlar birbirini doğrulamayan ticari defter kayıtları, sahibi aleyhine delil olur.". Buna göre yukarıda açıklanan şartlardan herhangi birini taşımayan defterlerin sahibi lehine delil olması mümkün değildir.

V- Ticari Defterine Delil Olarak Dayanılan Karşı Tarafın Ticari Defterlerini İbrazdan Kaçınması

HMK'nun 222/5 maddesi aynen şöyledir; "Taraflardan biri tacir olmasa dahi, tacir olan diğer tarafın ticari defterlerindeki kayıtları kabul edeceğini belirtir; ancak, karşı taraf defterlerini ibrazdan kaçınırsa, ibrazı talep eden taraf iddiasını ispat etmiş sayılır."

Uygulamada Yargıtay'ın bu hükmün, taraflardan birinin delilini, (tacir olan) karşı tarafın ticari defterine hasretmesi halinde uygulanacağını kabul ettiği görülmektedir. Eğer taraf, delilini karşı tarafın ticari defterine hasretmeyerek, karşı tarafın ticari defterlerinin yanısıra başka delillere de dayanmışsa, HMK m.222,5 hükmünün uygulanmayacağı ve burada genel hükümlerin (HMK m. 219-220) uygulanacağı hem Yargıtay uygulamasında hem de öğretide kabul edilmiştir .

Örneğin Yargıtay 19. Hukuk Dairesi'nin 2012/8562 E., 2012/13827 K. sayılı ve 27.09.2012 tarihli ilamı özetle şöyledir;

Davacı vekili, davalı aleyhine 3.622,90 TL alacak talebi ile icra takibi yapıldığını, davalının haksız itirazı ile takibin durduğunu belirterek, davalının itirazın iptali ile takibin devamına karar verilmesini talep ve dava etmiştir.

Davalı tarafça cevap dilekçesi verilmemiş, davalı vekili duruşmadaki beyanında davanın reddini savunmuştur.

Mahkemece, bilirkişi raporunun hükme dayanak yapıldığı, davalının meşruhatlı tebligata rağmen ticari defter ve belgelerini ibrazdan kaçındığı, HMK.222/5 "Taraflardan biri tacir olmasa dahi, tacir olan diğer tarafın ticari defterlerindeki kayıtları kabul edeceğini belirtir; ancak, karşı taraf defterlerini ibrazdan kaçınırsa, ibrazı talep eden taraf iddiasını ispat etmiş sayılır." maddesi gerekçe gösterilerek, davanın kısmen kabul, kısmen reddine karar verilmiş, karar davalı vekili tarafından temyiz edilmiştir.

"Davacı, davalıya mal satıp teslim ettiğini ancak, bedelini alamadığını iddia etmiş, davalı ise davacıya herhangi bir borcu bulunmadığını savunmuştur. Bu durumda mal satıp teslim ettiğini iddia eden davacının iddiasını yazılı delil ile ispat etmesi gereklidir. Her ne kadar mahkemece 6100 Sayılı HMK'nun 222/5 maddesi gerekçe gösterilerek yazılı şekilde hüküm kurulmuş ise de, somut olay bakımından anılan yasa hükmünün uygulama olanağı bulunmamaktadır. Zira HMK'nun 222/5. maddesi hükmü münhasıran davalı tarafın ticari defterlerindeki kaydın kabul edileceğinin davacı tarafça bildirilmesi halinde uygulanabilir. Olayımızda ise davacı, münhasıran davalının ticari defter kayıtlarına dayandığını belirtmemiştir. O halde mahkemece, ispat külfetinin davacıda olduğu ve davacının iddiasını yazılı delil ile kanıtlamak zorunda olduğu kuralı gözetilerek deliller toplanıp, hep birlikte değerlendirilmek suretiyle varılacak uygun sonuç dairesinde bir karar verilmek üzere hükmün bozulması gerekmiştir.(Yarg. 19. HD. 27.09.2012 T. 2012/8562 E 2012/13827 K)

HMK'nun 222/5 maddesinin Yargıtay uygulaması ve öğretideki kabulüne değindikten sonra bunun aksi yönündeki kendi görüşümü de belirtmek isterim. Şöyle ki;

Günümüzde halen kesin delil olarak kabul edilen ve maddi gerçekliğini hiç bir şekilde denetleyemediğimiz yemin delili hususunda dahi, yemin davetiyesine (isticvap) icabet etmemek bir yaptırıma bağlandığı halde, TTK'da ağır sorumluluklar yüklenen tacirin yasal olarak tutmak ve saklamakla yükümlü olduğu ticari defterlerini ibraz etmemesinin yaptırıma bağlanması için taraflardan biri için hukuki olmayan bir risk taşıyan şartın gerçekleşmesini beklemenin doğru olmadığı kanaatindeyim.

Örneğin; A, B'ye irsaliyeli fatura ile un satmış, B borcunu ödemediği için de B aleyhine alacak davası açmıştır. A alacak davasını açarken elinde bulunan irsaliyedeki imzanın B'ye ait olduğu düşüncesiyle bu irsaliyeyi delil olarak belirtebilir. Ancak, uygulamada sıkça irsaliyeli faturaların şirketle yasal yönden ilgisi gözükmeyen (SGK kaydı olmadan geçici çalışma vs.) kişilerce imzalanması nedeniyle B'nin imzayı inkar etmesi durumunda elinde başka bir delili bulunmadığını gören A bu kez risk alarak HMK'nun 222/5 maddesi uyarınca münhasıran B'nin ticari defterlerine delil olarak dayanabilir. Fakat, bu kez de zaten borcunu ödemiş bir işletme sahibi tacirin (B) sözkonusu satışa ilişkin ticari defterlerine herhangi bir kayıt yapmamış olabileceği ihtimalini de düşünecek ve sonuç olarak risk alarak iki delilden birini tercih etmek zorunda kalacaktır.

TTK'da tacir olmak ağır sonuçlara bağlanmış, yasal mevzuatta tacirlerin ticari işletmeleriyle ilgili zorunlu olarak tutmaları gereken ticari defterler belirtilmiş ve bunları belirlenen süreler için saklama yükümlülüğü de getirilmiştir.

Ayrıca, hukuk sistemimizde belli bir miktar veya değer üzerindeki işlemlerin senetle ispat edilebileceği kabul edilmiştir. (HMK'nun 200. maddesi) Bu hususlar dikkate alındığında

HMK'nun 222/5 maddesi uyarınca delil olarak ticari defterlerine dayanan tarafın ticari defterlerini sunmaması halinde, bu delile dayanan tarafın iddiasını ispatladığını kabul edebilmek için münhasırlık şartını aradığımızda ticari defterlerin niteliğini ve hak arama özgürlüğünü gözardı etmiş olduğumuz düşüncesindeyim. Hukuk düzeni bir yönüyle insan topluluğunun bir arada düzen içerisinde yaşayabilmesi için taraflar arasındaki dengeyi

sağlamaya çalışır. Hukuk düzeninin bunu yaparken günün koşullarını dikkate alması gerekmektedir.

SONUÇ:

Ticari defterlerle ispat usulü kural olarak ticari defter tutmakla yükümlü kişiler arasında söz konusu olur. Bununla birlikte HMK m. 222/V kapsamında tacirlerin yanı sıra, tacir olmayan bir kimsenin de (tacir olan) karşı tarafın defterlerine dayanması mümkündür. Fakat HMK m. 222/V'in uygulama alanı bulabilmesi için delillerin karşı tarafın defterlerine hasredilmesi şarttır.

Diğer taraftan HMK m. 222 dâhilinde ticari defterlerle ispat usulünün gündeme gelebilmesi için ispat konusu hususların ticari defterlere geçirilmesi gereken bir işlem olması gereklidir. Bu nedenle ticari işletmeyi ilgilendirseler dahi haksız fiiller, ticari defterlerle ispata konu olamayacak; bu ispat usulünden sadece hukuki işlemler açısından yararlanılabilecektir.

ÖRNEK YARGITAY KARARLARI

T.C. YARGITAY 19. Hukuk Dairesi'nin 2014/20284 E., 2015/7479 K. sayılı ve 20/05/2015 tarihli ilamı:

Davacı vekili, borçlu hakkında Kemer İcra Dairesinin 2012/1545 esas sayılı dosyasında faturalara dayalı olarak takip yapıldığını, davalı borçlu tarafından itiraz edilerek takibin durdurulduğunu belirterek, borçlunun kötüniyetli ve haksız olan itirazının iptaline, takibin devamına, borçlunun icra inkar tazminatına mahkum edilmesine karar verilmesini talep ve dava etmiştir

Davalı vekili, fatura içeriklerini ve teslimi kabul etmediklerini, takibe konu faturalardan dolayı davacı ile müvekkili şirket arasında ticari ilişkinin olmadığını beyanla, davanın reddine karar verilmesini talep etmiştir.

Mahkemece, 4721 sayılı TMK'nın 6. maddesi uyarınca kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça taraflardan her birinin hakkını dayandırdığı olguların varlığını ispatla yükümlü olduğu, davacı tarafça icra dosyasına sunulan açık fatura örneklerinin davacı tarafından her zaman düzenlenebilir nitelikte belge olması ve malların teslim edildiğinin davacı tarafından ispatlanamadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiş, hüküm davacı vekilince temyiz edilmiştir.

Davacı fatura ve teslim belgelerine dayanarak icra takibi başlatmış, davalının itirazı üzerine itirazın iptali davası açılmıştır.

Satış sözleşmesinde T.B.K'nın 207 vd. maddeleri uyarınca satıcı malın teslimini kanıtlamak zorundadır. Davacı icra dosyasına ve mahkemeye fatura ve teslim alan imzalı belgeler sunmuştur. Mahkemece teslim belgelerindeki imzaların davalı şirket yetkilisine ait olup olmadığı yönünde inceleme ve araştırma yapılarak sonucuna göre karar verilmesi gerekirken, sadece defterlerin sunulmadığından bahisle davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiş, mahkeme kararının bozulması gerekmiştir.

SONUÇ:Yukarıda açıklanan nedenlerle hükmün davacı yararına BOZULMASINA

T.C. YARGITAY 19. Hukuk Dairesi'nin 2015/294 E., 2015/4500 K. sayılı ve 30/03/2015 tarihli ilamı:

Davacı vekili; müvekkili ile davalı arasında imzalanan 20.02.2007 tarihli sözleşme uyarınca müvekkilinin imal edip davalıya sattığı makineler ile sözleşme dışında davalıya yapılan ilave işlerin bedeli olarak müvekkilinin toplam 388.781,68-TL alacağı olduğunu, davalının ise toplam 182.500-TL ödeme yaptığını, müvekkilinin bakiye fatura alacağı olan 206.281,68-TL alacağının tahsili için başlatılan icra takibinde ise davalının takip konusu faturaları ödediğini beyan ederek, takibe itiraz ettiğini, ancak davalının ödemeye ilişkin bir belge sunmadığını belirterek, davalının itirazının iptali ile takibin devamına ve %40'dan az olmamak üzere icra inkar tazminatına karar verilmesini talep ve dava etmiştir.

Davalı vekili; 20.02.2007 tarihli sözleşme uyarınca 260.000-TL bedellinde mal için anlaştıklarını, sözleşme dışında yapılan ilave bir iş olmadığını ve sözleşme uyarınca davacıya 184.500-TL ödendiğini, davacının bazı ürünleri sözleşmeye uygun teslim etmemesi nedeniyle müvekkilinin bu ürünleri dava dışı Uğur Makine'den almak zorunda kaldığını ve dava dışı firmadan alınan ürün bedelinin hesaptan düşülerek bir kısım faturanın davacıya iade edildiğini belirterek, davanın reddini savunmuştur.

Mahkemece yapılan yargılamada toplanan deliller ve bilirkişi raporuna göre; davacı tarafın 2007 yılına ait envanter defterini ibraz etmediği, bilirkişi tarafından davacı tarafa ait 2008 yılına ait ticari defterlerin de ibraz edilmesi gerektiği belirtildiği halde davacının kendisine verilen kesin süreye rağmen 2008 yılına ait ticari defterlerini de ibraz etmediği, oysa davalı tarafın 2007 ve 2008 yılına ait ticari defterlerini ibraz ettiği ve davalı tarafın kayıtlarına göre borç ve alacak ilişkisinin sıfırlandığının anlaşıldığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiş, hüküm davacı vekilince temyiz edilmiştir.

Dava, faturalara dayalı alacağın tahsiline yönelik icra takibine itirazın iptali istemine ilişkindir.

Davaya konu faturaların her iki tarafın da ticari defterlerinde kayıtlı oldukları bilirkişi raporundan anlaşılmaktadır. Davalı kayıtlarında borcun tamamının ödendiği kayıtlı ise de, bu kaydın belgelerle ispatlanması gerekir. Davalı taraf, davacının ticari defterlerinde kayıtlı olmayan 21.01.2008 tarihli ve 28.291,68-TL bedelli iade faturasında belirtilen malların davacıya iade edildiğini ve davacı kaydında bulunmayan ödemelere ilişkin ödeme iddiasını yazılı delille ispatlamalıdır.

Mahkemece bu yönler değerlendirilip, tarafların ticari defterlerindeki kayıtların aleyhe delil teşkil ettiği dikkate alınarak toplanacak tüm delillere göre karar verilmesi gerekirken, eksik inceleme ve yanılgılı değerlendirme sonucu yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir.

SONUÇ: Yukarıda açıklanan nedenlerle hükmün BOZULMASINA,

Kaynakça

Prof.Dr. Ejder Yılmaz, Ticari defterlerin delil olması ve Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun bu konuda getirdiği yenilikler, Bankacılar Dergisi, Özel Sayı,

Prof.Dr.Pekcanitez/Prof.Dr. Oğuz Atalay/Prof.Dr.Muhammet Özekes: Medeni Uusl Hukuku

İsmail Cem Soykan, İstanbul Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Doktora Seminer Ödevi, HMK'na göre Ticari Defterlerle İspat, kaynak web adresi: www.abdurrahimkarsli.com

Prof.Dr.Baki Kuru, Medeni Usul Hukuku